

2-a jaro - n° 10

Septembro 1943

HET ESPERANTO IN NEDERLAND.

Het begin der Esperantobeweging dateert van 1901 wanneer D. Uytterdijk van Hilversum zijn pionnierswerk begon met het uitgeven van het eerste gedetailleerde leerboek naar het "manuel complet" van markies Louis de Beaufronr. In 1902 gaf hij een maandelijksch blad uit "La Holanda Pioniro". Hij moest het bijna gansch alleen vullen en bekostigen. Na 3 jaar viel het weg. Hij en een kleine schaar getrouwen hield daarom niet op te werken. Na 1903 ontstond de eerste groep te Utrecht. Stichter C.J. Beart de la Faille. Amsterdam volgde in 1905. In 1906 volgde Rotterdam en Den Haag. Stichter dezer laatste groep: de gekende schrijver Bulthuis. De amsterdamsche groep gaf nu een blad uit: "Amsterdama Pioniro" Het jaar voordien was de amsterdamsche liga "La Estonto estas Nia", "L.E.E.N.", gesticht. Estraranoj: Baart de la Faille, H. Blok, Romein, Uitterdyk en Valeta. In 1909 namen zij het blad "Amsterdama Pioniro" over en het werd "Holanda Pioniro" Door de speciale toestand in Nederland dat sommige provincies overwegend Protestantisch zijn, hebben de Katholieken steeds de tendenz zich afzonderlijk te vereenigen. Uit bekeeringsijver richtten zij alles zoodanig in dat het moet in functie staan, van het Katholiek geloof. In 1907-1908 propageerden J. Lünenan en H.B. van Twet het Esperanto onder de Katholieken. Met T.H.W. Elbers, pastro Faber vormden zij een provizorisch comité dat een oproep richtte tot de Katholieke Esperantisten om een Katholieke Ligo op te richten. Er kwam geen enkel antwoord. In 1909 waren er toch al 4 100 voor de idee gewonnen en den 29 augustus werd de Liga opgericht: "Nederlanda Katoliko". Aanstonds kwamen nu groepen tot stand o.a. 's Hertogenbosch, Rotterdam, Schiedam, e.a.

Vanaf 1910 werd een maandblad uitgegeven onder redactie van Dr. Smulders. Reeds te 1911 werd te Den Haag het tweede internationale Katholiek E°-kongres gehouden en 2 jaar nadien was het ledenaantal reeds 100% hooger dan dat van L.E.E.N.

Onder de arbeiders werd de eerste propaganda gevoerd door S.L. Bruyn in 1906. In 1907 kwam de eerste groep te Den Haag. Deze groep richtte twee bladen op: "Fraterco" van 1908-09 en "Laborista Esperantisto" van 1910-11.

In 1911 werd de "Nederlanda Federacio de Laboristoj Esperantistoj" opgericht met slechts twee secties: Amsterdam was met een groep er bij gekomen.

Begin 1913 was de toestand als volgt: 1) L.E.E.N. : 14 groepen en 459 leden. 2) W.K. : 15 groepen en 921 leden. 3) Federacio: 8 groepen en 209 leden. 4) Zelanda Propagando-Komitato: 6 groepen en 152 leden 5) 13 afzonderlijke groepen met 294 leden.

Gedurende de wereldoorlog zakte de werking der bovengemelde groepen bijna tot op nul. Maar in het kamp der Belgische geïnterneerden werd propaganda gemaakt en verschillende pacifistische organisaties die hun zetel gevestigd hadden in Nederland werkten voor Esperanto

1920: het twaalfde universeel kongres in Den Haag.

1920-23 kwamen de Federacio en L.E.E.N. overeen om samen "Nederlando-Esperanto" samen uit te geven onder naam "Holanda Esperantisto" Dit blad werd even later het privaat bezit van A. Kloek en C.J. Sterkenburg. Nu moesten wij de lotgevallen van een zekere J.v.Hengel mededeelen. Deze had een zgn. "Holanda E°-officejo" opgericht met een maandblad "Wereldtaal" in 1924. Hij kwam overeen met Kloek en Sterkenburg om samen te werken. Hij was administrateur geworden van "Holanda Esperantisto" doch betaalde den drukker niet en gaf voort een eigen blad uit. Weldra kwamen de drie in ongeschil. Daarom richtte v.Hengel een grootscheepsche concurreerende onderneming op met eigen blad "Holanda Esperanto-Pioniro" en eigen leerboek. Hij maakte van de "Holanda Esperanto-officejo" een naamlooze vennootschap, schiep een eigen drukkerij; fondeerde een "Nederlanda Esp° Asocio"; bracht een "Universala Spesmila Banko" met eigen E°-geld tot stand.....en ging bankroet in 1927.

Ondertusschen waren de andere vereenigingen vooruitgegaan.

In 1926 rees in Wynegem de Centrale Esperanto-propaganda- en comiteo op, die ieder jaar een schriftelijke cursus uitgeeft waaraan 3 tot 4000 personen deelnemen.

De drie groote vereenigingen werken dikwijls samen voor lokale aangelegenheden of voor examens. Succeszen bleven natuurlijk niet uit. Zoals bvb. dat in 15 steden het Esperanto op het leerprogramma werd gebracht, enz. In 1929 gaf de stad Arnhem aan het Internationaal Oseh Instituut een prachtig gebouw. Dan kwam priester Andre Oseh zelf zich in Nederland vestigen. Met zijn methode verwierf hij faam over heel de wereld. Duitzen werden door hem voor de Esperantozaak gewonnen.

In 1928 had te Tilburg het 13de Internationaal Katholiek Eo-congres plaats. Vanaf 1930 groepeerde de "Federacio de Laboristoj Esperantistoj" ook Vlaanderen waarom de titel uitgebreid werd tot "...en la regiono de la Nederlanda lingvo".

In 1931 werd de Eo-Prottestantsche Eo-Vereeniging opgericht met eigen orgaan. Sinds 1933 verweeten "Hollands Esperantisto" om weer op te duiken onder de naam "Nederlanda Esperantisto". Het werd een 14-daagsch blad.

In twist in LEEN tusschen de heeren Maas en Jacob Telling veroorzaakte scheuring. Deze laatste trok er van uit met enkele groepen en stichtte de "Nederlanda Esperanto Gruparo" in 1934. Hij kwam verschillende keeren naar onze kongressen om de oprichting van een "Tutnederlanda Esperanto Gruparo" te bepleiten waarin hij echter mislukte.

De Esperanto beweging is in Nederland op alle lijnen wel degelijker dan bij ons. Veel idealistischer. Het is een op te merken feit dat de Eo beweging minder bloeit bij die volkeren die een nationaliteits strijd te voeren hebben. Waarschijnlijk ligt de oorzaak daarvan hierin dat de idealistische krachten heel en al opgeslorpt zijn in die nationalistische beweging. In Nederland waar geen nationaliteitsstrijd te voeren was, hebben veel idealisten zich gewijd aan de Eo-zaak. De organisatie is in Nederland ook veel degelijker. Hun kongressen zijn puik. Ook zijn er daar veel meer sterke persoonlijkheden zoals P.A. Schendeler, Frater Wigbert Van Zon, Faulhaber, Bulthuis e.a. En sindelijk zijn er ook veel meer vooraanstaanden die het Eo steunen zoals o.a. verschillende bisschoppen.

(X.)

~~~~~

ESPERANTISTOJ KIUJN VI DEVAS KONI.

Prof. Dr. Edmond PRIVAT.

Ben franschtalige Zwitser. Dr. in geschiedenis. Docent aan de Universiteit te Genève. Leerde Esperanto in 1903. Stichtte met Hector Hodler het blad "Juna Esperantisto" nam deel aan het eerste wereldcongres van Eo te Boulogne s/Mer in 1905 waar hij te voet naar toe trok. Studeerde aan de Sorbonne linguïstiek en geschiedenis. Zijn fransche werken over geschiedenis en volkerenpsychologie zijn merkwaardig. Hij was voorzitter van internationale genootschappen tot bevrijding van onderdrukte volkeren. In 1907-08 maakte hij een propagandareis voor Eo doorheen de V.S.A., Frankrijk en Engeland. In 1911 in Midden Europa en Rusland. Van 1920 tot 1934 redigeerde hij "Esperanto" het maandblad van de "Universala Esperanto-Asocio". Hij is een der eminentste sprekers. Hij is ook de voornaamste historicus der Eo-beweging met zijn werken "Historio de Esperanto" (eerste deel in 1911 - tweede deel in 1927) en "Vivo de Zanenhof" (1930) Hij munt uit door een kloeke en klare, niet ingewikkelde stijl en klaarheid van gedachtenweergave. Als Eo-taalkenner deed hij zich gelden met enkele leerboeken op te stellen en vooral met zijn werk "Esprimo de sentoj en Esperanto". Hij is ook dichter: "Tra la silento". Zeer merkwaardig is ook alhoewel hier en daar met kritiek te lezen, zijn "Interpopola Konduto".

(X.)

~~~~~

SPRITAJOJ -

En oficejo oni disputas malgentile kaj laŭtoge, ĉe neatento, ke la centro sidas en apuda ĉambro. En disputa flamaĉo, oficisto alparolas:

- Vis estas sentaŭgulo.

- Kaj vi...? respondas la alia, ĉu povas ekzistati en la mondo viri pli malsaga ol vi, idioto?

En oficestro el interne:

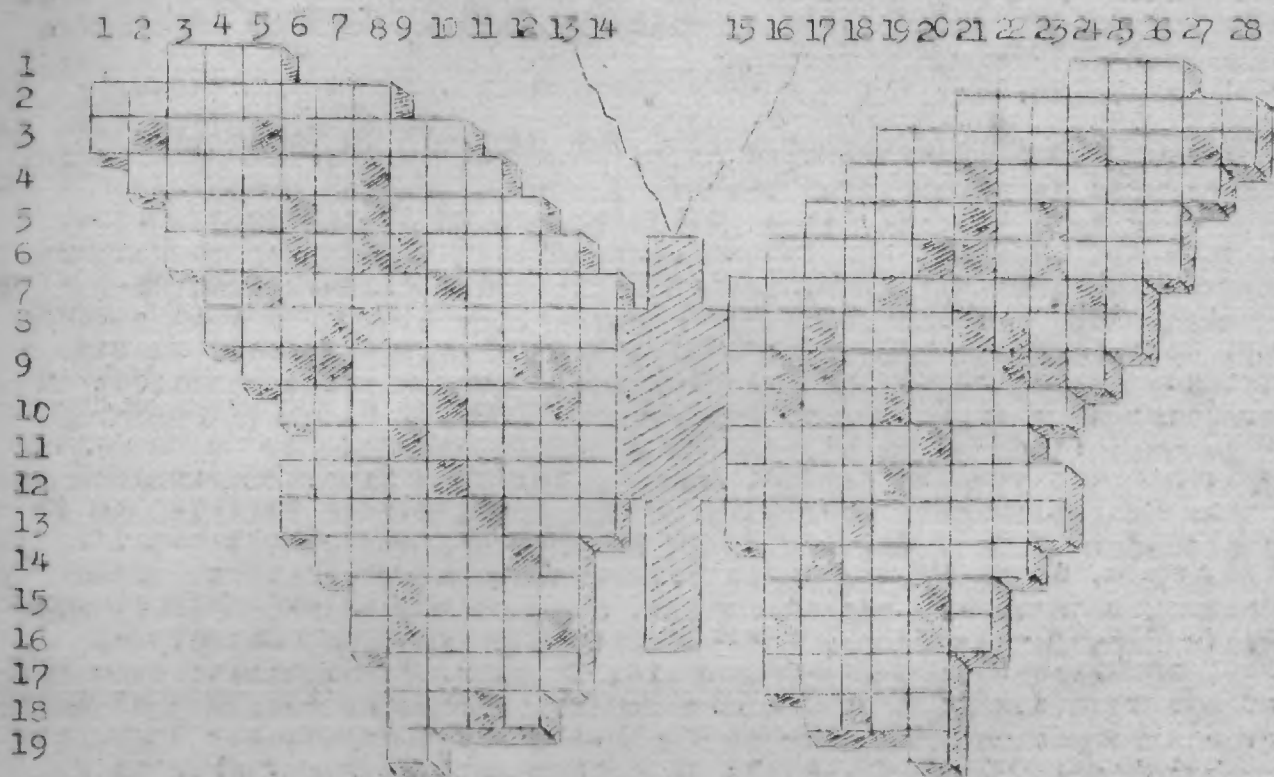
- Sinjoroj, ĉu vi forĝasis, ke mi estas tie ĉi?

888888 888888

888888

PAPILIO - KRUCVORTO ENIGMO.

(Ĉiuj solvoj oni ensendu al la prizorganto de ĉi-tiu rubriko:
 ISERENTANT Roger, Steenweg op Blankenberge 86, Brugge)

ORIZONTALE: I. floroj sur ĝi ornamas la ĝardenon (R) - kolektiva 2. Ĥirurgia instrumento (R) - malĝustaĵoj 3. Eternulo (R) - speco de membrano - frukto (R) - artikolo 4. dolĉaĵo - kaj linio kaj armilo (R) - fonto de elektra energio (R) - dezirego 5. skrapa kampon (R) - sperta (R) - gutoj da aporo - glitilo (R) 6. inverse de amfibio (R) - plifortigas la vidkapablecon (R) - malmoliĝinta hanto - ujo el ŝnurteksaĵo (R) 7. speco de danco (R) dverbo - atmosfero (R) - kaverno (R) 8. unuo de elektra kontraŭstaro - ovaga bovo - pers. pronomo - aparato aŭ instrumento (R) - pezo de envolaĵo (R) - inklino 9. parolante defendi aferon (R) - feliĉega loko (R) 10. enloĝanto de Granda Britujo (R) - posteulo (R) - pers. pronomo - klaso, aso (R) II. prepozicio - ilo por ŝuistoj - militŝipo - konjunktio 11. neortanta ĉe Kristanoj (R) - ŝelnutraĵo malgranda (R) - gutoj de akveca fluo (R) - prilabori kampon 12. ilo de lignaĵisto kaj ĉarpentisto (R) - vino - pers. pronomo - falobrililo 13. geometria linio (R) - mondfama itala ledpilkludisto 14. kombita kaj premita kotono - havenurbo en Nord-Afriko 15. estigi (R) - grupe 16. zigzage navigi pro la vento (R) - bongustigas la naĝaĵojn 17. loko (R) - prepozicio.

VERTIKALE: I. trinkaĵo (R) 2. popolo el dezerto (R) 3. Mallonga surskribo - prepozicio - sovaĝa porko (R) - pers. pronomo 4. speco de najlo (R) - repozicio - ludkarto (R) 5. mokado - ornama sulko (R) 6. pers. pronomo - luredzineco (R) 7. spico (R) - religia ceremoniaro (R) - fabela rakonto (R) - mola frukto (R) 8. parto de la kapo (R) - prefikso - vegetaĵo kun bordoraj floroj (R) II. granda kaj danĝera rampulo - altvalora pro malofteco 9. numeralo - ne povi ne fari ion - elemento de formulo (R) 10. parto de reĝejo (R) - nea pronomo 11. simbolo de fidela neforgeso 12. manbesto mananta insektojn 13. subtera loko (R) - parto de la vizaĝo 14. parto de venturilo - rompi ion, forte tirante - manĝebla radikilo 15. speco de religio (R) - homo el malŝatata kasto (R) 16. signo de amo kaj ankaŭ de perfido - sukceso - hareno aŭ scraĵlo ĉe antikvuloj (R) 17. homo - brutaro (R) - angliero - grasa fluidaĵo (R) 18. prefikso - mallonga biografio pri mortinta persono (R) 19. ŝtato kunmetita el diversaj respublikoj - tute necesa 20.

The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the

the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

the eleventh is the fact that the
the twelfth is the fact that the
the thirteenth is the fact that the
the fourteenth is the fact that the
the fifteenth is the fact that the
the sixteenth is the fact that the
the seventeenth is the fact that the
the eighteenth is the fact that the
the nineteenth is the fact that the
the twentieth is the fact that the

the twenty-first is the fact that the
the twenty-second is the fact that the
the twenty-third is the fact that the
the twenty-fourth is the fact that the
the twenty-fifth is the fact that the
the twenty-sixth is the fact that the
the twenty-seventh is the fact that the
the twenty-eighth is the fact that the
the twenty-ninth is the fact that the
the thirtieth is the fact that the

rekta Beginremparo kie la pluvo gutfaletas.

Sia gorĝo estas seka kaj koro nur estas granda kiel fabo. Vesperigas ĵan en la branĉaro de l'arboj. Merlo akompanas per tre puraj akvosonoj la dolĉan akvokanton.

La Beginremparo similas preĝejon, de kiu la arboj estas la kolonoj kaj la pejzaĝo la koloritaj vitroj.

Kaj Simforosa estas tima kaj gaja. Tima pro atendado kaj gaja tial ke ĝi pluvos. Si ĝin trovas grandan feliĉon. Nun certe neniu venos promeni, nek la pastro, nek begino, nek iu alia de la beginejo, kaj neniu vidos ke ŝi parolas al Martinus. Sed kio gravas? Kiu ajn pensos certe ke estas hazardo; kiu konkludus se beginejo parolas al junulo kiu morgaŭ iĝos monaĥo?

Jen kaj jen gutfalas akvo sur ŝia blanka kufo.

(daŭrigota - trad. la gemembroj de "Faco kaj Justeco")
88888888888888888888

VRIJE TRIBUUN : A/ Berichten der Vrijgezellenclub.

De Vrijgezellenclub vraagt aan allen die dit lezen een vurig gebed te bidden voor makker vrijgezel Alfons MORRO die zeer zwaar ziek is en van wie zelfs de berechting reeds plaats greep te Roeselare op 1 April 11. De meesten weten dat onze duurzame vriend leed aan chronische liefdekoortsen, die zijn sterke vrijgezellenconstitutie hevig ondermijnden. Doch nu schijnt de ziekte in een zeer acuut stadium getreden te zijn. Het ergste van het geval is nog dat de patient, die in zulk delirium getreden is, de ernst van het gevaar zelf niet beseft. Er zijn personen die zeer geschikt blijken te zijn voor een bepaalde activiteit dat zij werkelijk onvervangbaar zijn. Zoo is Alfons Morro ook onvervangbaar als leider van de Vrijgezellenclub en ons hart dringt ineem van angst bij de gedachte dat wij misschien zijn lichtend voorbeeld zouden moeten missen. Meer nog. Na den dood van dien anderen pionier der vrijgezellenidee, die Roger Iscrentant heet, vreezen wij dat met het verscheiden van een zoo overtuigd, een zoo consequent, een zoo 100% vrijgezel als Alfons Morro, de vrijgezellenclub zelf wellicht zou komen te sterven waardoor dan de eenige redding van het menschen (rfr. het bondslied) zou vervallen. Het is in dit uur van opperste nood dat wij onze blikken en onze gedachten richten naar onzen Heere Jezus Christus, die ten zijnen tijde toch ook vrijgezel was, en Hem vragen dat hij zijn trouwe dienaar en volgeling tot in het uiterste, moge bewaren van het vreeselijke lot dat hem bedreigt. Wa die geestelijke macht ingeroepen te hebben, voegen wij er aan toe dat de rechter der vrijgezellenclub een groote premie uitlooft voor diene die de schuldige aan Morro's ziekte van Alfons kan afkeeren en in zijn (d.i. des rechters) handen kan overleveren (levend natuurlijk!!!)

(De Vrijgezellenclub)

B/ Wat is droomen?

Over dit thema schreef vriend A. Morro in ons blad een serie buitengewoon interessante artikels die allen uitmunten door hun klaarheid en die alle interessante gedachten bevatten.

Toch moeten wij zeggen dat wij met een zaak niet akkoord gaan. Wij gelooven niet aan "droomsymboliek". Dat bestaat niet. In de droom komen niets anders op dan beelden, die binst de waaktoestand om een of andere reden onze aandacht bijzonder treffen en die in ons geheugenvermogen bewaard bleven. Ook redeneeringen. Ja, omdat redeneeren ook met beelden gebeurt. Zoo al niet met de beelden, die overeenkomen met de zaak zelf, dan toch met woordbeelden die de zaak beteekenen. Gelijk waaraan men denkt, gelijk, hoe men redeneert, steeds hebben wij een beeld voor oogen ofwel een woord dat dat beeld voorstelt. Dat is ook waar voor de meest abstracte wezens. Denk byb. even aan God. Ofwel zult ge in uw geest het woord zien ofwel zult ge een concreter beeld zien zooals een reusachtig persoon met langen beard en opgestoken hand of iets dergelijks. En evenzoo gelijk waaraan men denkt. Welnu die beelden komen weer op in de slaaptoestand op voorwaarde dat zij ons getroffen hebben in de waaktoestand. In die zin heeft de droom betekenis. Het toont aan wat ons gedurende een zeker moment bezig gehouden heeft. En als hetzelfde beeld meermalen opkomt toont dit waarmede wij ons met voorliefde bezig houden of wat ons bijzonder bezig houdt. Zoo herinner ik uit mijn internaat dat een student nog al dikwijls luidop droomde en dat het zeer dikwijls over "marbels" ging. Inderdaad was hij een banale jongen die met voorliefde een marbelspel speelde.

Een mensch kan zich zelf aan een bleem of iets dergelijks vergelijken en God aan een zon, zooals hij een bepaald huis aan een hel kan vergelijken en de meesteres ervan een heks van noemen.

Doch nooit in de slaap. Alleen in waaktoestand kan hij symboliseeren. Waarom? Omdat het symboliseeren gebeurt, zeker onder aandrang van het gevoel doch veel meer nog onder controle van de zaakbewuste rede. Symboliseeren is toch vergelijken d.w.z. punten van overeenkomst en punten van verschil onderscheiden. Dat kan toch maar alleen met volle bewustzijn gebeuren. Dat schijnt ons evident te zijn. Misschien kan daarover een belangwekkende gedachtenwisseling gehouden worden hier in 't blad. Wij verwachten het gedacht van nog anderen.

(Drs. F. Roose)

8888888888888888

STUDADANGULETC: - Samelementaj kaj malsamelementaj vortoj.

Wij komen op dit thema nog eens terug omdat hetgeen wij daarover schreven in het Julinumnummer 1943 zou kunnen den schijn wekken in tegenspraak te staan met een der gewichtigste principes die wij leerden gedurende de tweede les van de cursus.

In de cursus werd inderdaad gezegd dat men naar belieft zelf.nmw. of bijwoorden of bijv. nmw. of werkwoorden kan vormen met alleen maar de uitgangslitter aan de radikvorto te veranderen in O of E of A of I.

Van een anderen kant weten wij nu uit de voorlaatste studie dat als men bvb. van het bijv. nmw. homo (menschelijk) het zelfst. nmw. "menschelijkheid" wil vormen, het mis is de A gewoon te vervangen door O (=homo). Hoe zit dit nu in mekaar? Het tweede gezegde heft echter het eerste niet op. Met die A te vervangen in O bekomt gij inderdaad een zelfst. nmw. Maar het is een ander zelfst. nmw. dan datgene dat ge zoudt willen bekoemen. Het is nml. homo: mensch en niet "menschelijkheid". En dat komt hierdoor. De radikvorto hom' is op zichzelf een zelfst. nmw. (=mensch) met de O (=uitgangslitter van de zelfst.nmw.) er aan toe te voegen bekomt gij een samelementa vorto; en in beteekenis niets anders dan de staving v.h. zelfst. nmw. mensch. Als men echter het woord "menschelijkheid" goed bekijkt dan ziet men dat dit een bijvoeglijk of hoedanigheidswoord is gevormd tot zelfstandigheid: de substantivering van een adjectief; het begrip van het menselijke; de menselijkheid. Welnu ge moet er voor zorgen dat die twee verschillende elementen (adjectief en substantief) (hoedanigheids- of bijvoeglijk nmw. en zelfst.nmw.) ook in uw vertaling aanwezig zijn. Dit zou kunnen als men de volgende samenstelling mocht maken: homao. Doch dit is niet toegelaten. Het woord homo bevat niets anders dan het zelfst. nmw. "mensch" zooals wij gezien hebben. In dat geval moet men zijn toevlucht nemen tot het achtervoegsel eco dat het begrip aanduidt: homeco.

Ander bvb. Ge moet bvb. vertalen: het loopen. d.i. de substantivering v.h. werkwoord loopen. In dat woord is er een werkw. en tevens ook een zelfst? nmw. Zou als vertaling "la kuro" goed zijn? Ja, want de radikvorto kur' heeft een werkwoordelijk karakter en met dus de O van het zelfst.nmw. er aan toe te voegen heeft men de beide elementen in dat woord. Hier heeft men nu een malsamelementa vorto. Evenzoo goed in "la lerno" voor "het leeren"; "la lego" = het lezen; la fallo = de val - het vallen; la rido = het lachen - de lach; la salto = de sprong - het springen; la veto = de wedding - het wedden; la aketo = de koop - het kopen; la vendo = het verkopen - de verkoop; la diro = het zeggen; la naĝo = het zwemmen (ekz. la naĝo en fluego estas danĝera) De stam van al de hier aangehaalde woorden heeft een werkwoordelijk karakter.

Ander vb. Ge zoudt moeten vertalen: het hameren. Is "la martelo" goed? Neen want de radikvorto "martel'" heeft het karakter van een zelfst.nmw. = hamer. Dus la martelo is ha hamer. En ge moet de 2 elementen die daar zijn, (het werkw. en het zelfst.nmw. ervan) doen uitkomen in de vertaling. La martelio kon dit evident maken, doch dit is niet toegelaten. Dan moet men weer zijn toevlucht nemen tot een achtervoegsel dat specifiek een werkwoordelijk achtervoegsel is: ad. Dus: la martelado. De ziet dat de theorie van de sam- en malsamelementaj vortoj niet de 2de les van de cursus vernietigt. Met marteli te veranderen in martelo bekomt men wel een zelfst.nmw. doch is het juist dat zelfst.nmw. dat ge moet hebben? Hoe kan men nu weten welk karakter de 3^e-werkwoorden hebben? Zooals reeds gezegd voelt men dat aan door de talenkennis die wij allen reeds min of meer hebben (men twijfelt inderdaad niet over het karakter van kur', vend', rid', dir' of hom', pom', tabl', sop' of bon', bel', alt', dol's enz.) En voor de woorden waarover men wel twijfelt raadplege men een goed woordenboek.

(verzorgd door Drs. F. Roose)

~~~~~